

**Střední škola, Havířov - Prostřední Suchá,
příspěvková organizace**

**PREVENTIVNÍ PROGRAM ŠKOLY
(MINIMÁLNÍ PREVENTIVNÍ PROGRAM)
ŠKOLNÍ ROK 2016-2017**

Organizace: Střední škola, Havířov-Prostřední Suchá, příspěvková organizace
Adresa: Havířov- Prostřední Suchá, Kapitána Jasioka 635/50
www.stredniskola-sucha.cz
reditel@stredniskola-sucha.cz
sekretariat@stredniskola-sucha.cz
Zřizovatel: Moravskoslezský kraj

OBSAH

1. Vymezení cílové populace
 - 1.1. Cílová skupina žáci
 - 1.2. Cílová skupina rodiče a zákonní zástupci
 - 1.3. Cílová skupina pedagogičtí pracovníci

2. Metody a formy realizace programu

3. Měření efektivity programu

4. Supervize programu

5. Preventivní tým

6. Kontakty s jinými organizacemi

7. Školní program proti šikanování

MINIMÁLNÍ PREVENTIVNÍ PROGRAM

1. Vymezení cílové populace

1.1 Cílová skupina žáci

Cílem působení v oblasti prevence rizikového chování je dítě odpovědné za vlastní chování a způsob života v míře přiměřené jeho věku:

- s posílenou duševní odolností vůči stresu, negativním zážitkům a vlivům,
- schopné dělat samostatná (pokud možno správná) rozhodnutí,
- s přiměřenými sociálně psychologickými dovednostmi,
- schopné řešit, případně schopné nalézt pomoc při řešení problémů,
- s vyhraněným negativním vztahem k rizikovému chování,
- podílející se na tvorbě kvalitního prostředí a životních podmínek.

Část Minimálního preventivního programu je plněna ve vyučovacích hodinách. Tento díl programu je rozdělen do devíti témat a ta jsou s žáky probrána ve vyučovacích hodinách předmětů, které s danou problematikou souvisí.

Přehled témat:

- Téma č. 1: Zdravý životní styl – výchova ke zdraví, osobní a duševní hygiena, výživa, pohybová aktivita, rozvíjení porozumění zdraví a toho, jak chování ovlivňuje zdraví (životospráva apod.). Pochopení důležitosti péče o vlastní tělo. Cenění si vlastního těla, poruchy příjmu potravy (mentální anorexie a mentální bulimie).
- Téma č. 2: Zodpovědné sexuální chování, pohlavně přenosné choroby, nemoc AIDS. Plánované rodičovství.
- Téma č. 3: Kulturní kontext užívání a zneužívání drog. Důsledky experimentování s drogou. Vznik závislosti na droze, fáze závislosti. Lehké a tvrdé drogy. Znalost zákonných norem vzhledem k drogám. Problematika legalizace lehkých drog. Zneužívání léků.
- Téma č. 4: Alkoholismus, nikotinismus a jeho důsledky na zdraví (vlastní zdraví, pasivní kouření, fetální alkoholový syndrom).
- Téma č. 5: Vandalismus, kriminalita, delikvence.

- Téma č. 6: Tolerance k jiným etnickým skupinám. Tolerance vůči nedostatkům druhých (postižení lidé, senioři). Xenofobie. Náboženský extremismus.
- Téma č. 7: Šikana, kyberšikana, její příčiny, příznaky, řešení. Zdravé klima třídy.
- Téma č. 8: Netolismus (virtuální drogy) a patologické hráčství (gambling).
- Téma č. 9: Pochopení role rodiny a rodičů pro prevenci patologických jevů. Domácí násilí (týrané, zneužívané a zanedbávané dítě, týraná žena). Znalost, kde získat pomoc a radu, nastanou-li problémy – telefonní čísla linek pomoci, přehled poraden, krizových center apod.

Rozpis témat do jednotlivých předmětů podle oborů:

78-42-M/03 Pedagogické lyceum

Biologie:	téma č. 1, 2
Chemie:	téma č. 3, 4
Občanská nauka:	téma č. 5, 6, 9
Pedagogika:	téma č. 7
Psychologie:	téma č. 8
Informační a komunikační technologie:	téma č. 7

75-41-M/01 Sociální činnost – sociálně výchovná

75-41-M/01 Sociální činnost – sociálně administrativní

Biologie:	téma č. 1, 2
Chemie:	téma č. 3, 4
Základy společenských věd:	téma č. 5, 6, 9
Pedagogika	téma č.7
Psychologie:	téma č. 8
Výpočetní a didaktická technika:	téma č. 7
Informační a komunikační technologie:	téma č. 7

69-41-L/01 Kosmetické služby

Zdravověda:	téma č. 1, 2
Chemie:	téma č. 3, 4
Základy společenských věd:	téma č. 5, 6, 9
Psychologie a komunikace ve službách:	téma č. 7, 8
Informační a komunikační technologie:	téma č. 7

69-51-H/01 Kadeřník

Zdravověda:	téma č. 1, 2
Chemie:	téma č. 3, 4
Základy společenských věd:	téma č. 5, 6, 9
Psychologie a komunikace ve službách:	téma č. 7, 8
Informační a komunikační technologie:	téma č. 7

66-51-H/01 Prodavač

Základy ekologie:	téma č. 1, 2
Chemie:	téma č. 3, 4
Základy společenských věd:	téma č. 5, 6, 9
Psychologie a komunikace ve službách:	téma č. 7, 8
Informační a komunikační technologie:	téma č. 7

Druhá část Minimálního preventivního programu se týká osvědčených aktivit, které doplňují první část programu. Patří sem akce organizované školou, předepsané učebními osnovami, volnočasové aktivity, jednorázové preventivní a osvětové akce podle aktuální nabídky (besedy, komponované pořady, exkurze apod.):

- lyžařský výcvikový kurz pro žáky 1. ročníku (zajišťují vyučující TV),
- vodácký kurz (zajišťují vyučující TV),
- spolupráce s Centrem prevence v Havířově – dotazníkové šetření, ve třídách 1. a 3. ročníků, případná práce s problémovými třídami (zajišťuje Mgr. Hellerová),
- podle potřeby spolupráce s Poradnou primární prevence Ostrava,
- přednáška a beseda organizace ACET „AIDS, sex a vztahy“ pro žáky 1. ročníku (zajišťuje Mgr. Hellerová),
- přednáška organizace "Řekni NE drogám - řekni ANO životu" k prevenci zneužívání drog s názvem „10 věcí, které by tvoji přátelé měli vědět o drogách“,
- kurzy společenského chování a tance pro žáky 2. ročníku (zajišťuje Mgr. Kubátová),
- přednáška k prevenci rakoviny prsu a varlat pro žáky 3. ročníku učebních oborů a 4. ročníku studijních oborů (zajišťuje Mgr. Hellerová),
- školní akademie K-mode (zajišťují Mgr. Beke, Mgr. Janková, Mgr. Neuwirthová),
- sportovní dny školy (zajišťují vyučující TV),
- vánoční besídky jednotlivých tříd (zajišťují třídní učitelé),

- zájmové kroužky
- poznávací exkurze v rámci jednotlivých vyučovacích předmětů,
- sportovní akce a soutěže (zajišťují vyučující TV),
- pomoc při humanitárních sbírkách - Bílá pastelka, Rozum a cit, Český den proti rakovině (zajišťuje Mgr. Kubátová, Mgr. Smejkalová),
- barevný den školy
- vědomostní soutěže, výtvarné soutěže,
- pro potřeby žáků je k dispozici schránka důvěry umístěná na chodbě v 1. patře školy a elektronická schránka důvěry (zajišťuje Mgr. Hellerová).

1.2 Cílová skupina rodiče a zákonní zástupci

Součástí preventivní práce školy je dobrá spolupráce s rodiči a zákonnými zástupci žáků. Pro ně nabízí školy následující aktivity:

- internetové stránky školy,
- dny otevřených dveří školy,
- informační třídní schůzky pro žáky budoucího 1. ročníku v červnu školního roku,
- pravidelné třídní schůzky pro rodiče žáků všech ročníků (v listopadu a v dubnu),
- průběžné informace o studijních výsledcích žáků, záměrech a aktivitách školy v elektronické třídní knize, popř. v žákovských a studijních průkazech,
- individuální schůzky s třídními učiteli,
- individuální konzultace s výchovným poradcem a školním metodikem prevence,
- informační leták pro rodiče žáků 1. ročníku k rizikovému chování včetně kontaktů na výchovného poradce školy, školního metodika prevence a odborná pracoviště,
- kulturní aktivity (stužkovací ples, školní akademie K-mode, MISS Reneta).

1.3 Cílová skupina pedagogičtí pracovníci

a) Spolupráce při realizaci a plnění Minimálního preventivního programu

Na realizaci Minimálního preventivního programu školy se podílí všichni pedagogičtí pracovníci školy podle svých možností, schopností a aktuální potřeby. Třídní učitelé navíc spolupracují s rodiči a zákonnými zástupci žáků své třídy, s výchovným poradcem a školním metodikem prevence. Pedagogičtí pracovníci uplatňují individuální přístup k žákům, kteří patří nebo by mohli patřit k rizikovým skupinám.

V oblasti prevence spolupracují školní metodik prevence, výchovný poradce, vyučující IT, vedení školy a všichni pedagogičtí pracovníci. Tato spolupráce může být rozšířena o spolupráci s Klubem přátel školy a Školskou radou.

Školní metodik prevence a výchovný poradce mají vypsány konzultační hodiny. Školní metodik prevence se účastní pravidelných schůzek s okresním metodikem prevence a v případě potřeby se na něj obrací jako na metodický orgán.

Na aktualizaci informací k preventivní činnosti školy se podílí koordinátor IT. Schránku důvěry má na starost školní metodik prevence. Učitelé mohou podle potřeby a situace ve třídě spolupracovat prostřednictvím školního metodika prevence s Centrem prevence v Havířově, Centrem nové naděje ve Frýdku-Místku, s Pedagogicko-psychologickou poradnou v Karviné a v Havířově, s Poradnou pro rodinu a mezilidské vztahy, s Centrem drogové pomoci v Havířově, Poradnou pro primární prevenci v Ostravě, případně s dalšími odbornými zařízeními.

b) Vzdělávání a informovanost pedagogů

Výchovný poradce školy má ukončeno studium k výkonu specializovaných činností – výchovné poradenství, školní metodik prevence a PaedDr. Koláčková mají ukončeno studium k výkonu specializovaných činností – prevence patologických jevů.

Všichni pedagogičtí pracovníci se zúčastnili školení na téma šikana a kyberšikana.

Plánuje se další vzdělávání učitelů k prevenci rizikového chování a to na základě nabídky a podle potřeb školy.

Učitelé mohou v rámci samostudia využít odbornou literaturu a časopis Prevence, které jsou k dispozici u školního metodika prevence, nebo v informačním středisku školy.

Dalším významným momentem v informovanosti učitelů jsou pedagogické rady, na kterých jsou seznamováni s veškerými změnami zákonů, vyhlášek, novými metodickými pokyny atp.

2. Metody a formy realizace programu

- dotazníky, ankety, sociometrická šetření, pozorování,
- pohovory a individuální práce se žáky,
- práce se třídou,
- třídnické hodiny,

- přednášky, besedy, diskuze,
- schránka důvěry,
- používání obrazových a informačních materiálů, nástěnka,
- akce školy – exkurze, výstavy, soutěže, divadelní a filmová představení, vzdělávací programy, sportovní a společenské akce,
- spolupráce s rodiči.

3. Měření efektivity programu

Efektivita Minimálního preventivního programu je hodnocena na základě:

- výsledků dotazníkového šetření Centra prevence u 1. a 3. ročníků školy,
- výsledků výchovy a vzdělávání za 1. a 2. pololetí školního roku,
- hodnocení dané aktivity žáky a pedagogy,
- návštěvnosti na webových stránkách školy,
- účasti rodičů na třídních schůzkách, sledovanosti elektronické třídní knihy rodiči a jejich dalšího zájmu o práci školy a spolupráci se školou,
- hodnocení zájmu a účasti na akcích, kroužcích.

4. Supervize programu

Supervizi některých částí Minimálního preventivního programu provádí především vyučující vykonávající dozor v jednotlivých třídách během programu. Další supervize je záležitostí třídních učitelů, školního metodika prevence a výchovného poradce.

Pokud se jedná o první část programu – témata zařazená do výuky vybraných předmětů, supervizi budou provádět vedoucí předmětových komisí.

Závěry hodnocení budou projednány se školním metodikem prevence.

5. Preventivní tým školy

Ve škole pracuje preventivní tým, jehož členy jsou:

Mgr. Petr Szymeczek – ředitel školy

Mgr. Karel Skupin – zástupce ředitele školy

Mgr. Taťána Hellerová – školní metodik prevence

Mgr. Martina Kubátová – výchovný poradce

PaedDr. Eva Koláčková – učitel

Ing. Liběna Šimordová - učitel IT

6. Kontakty s jinými organizacemi

Školství

- Pedagogicko-psychologická poradna

PPP Karviná

734 01 Karviná - Ráj, Víta Nejedlého 591

Telefon: 597 582 370

E-mail: poradna@pppkarvina.cz

(pomoc dětem s ADHD, vedení dětí při nápravě specifických poruch učení, práce s třídními kolektivy, vzdělávací programy, spolupráce, konzultace, poradenství)

OMPA: Bc. Eliška Szekeľová, telefon: 597 582 370, poradna@pppkarvina.cz

PPP Havířov

Havířov – Šumbark, Opletalova 5

Telefon: 597 582 372

- Středisko výchovné péče

SVP Karviná

733 10 Karviná – Fryštát, Vydmučov 1835/10

Telefon: 552 301 671

E-mail: svp.karvina@seznam.cz

(psychosociální příprava pro studenty, tolerance k etnikům – výjezdové programy pro SŠ)

- Speciálně pedagogická centra

SPC Karviná

Sídlo: ZŠ, Karviná – Nové Město, Komenského 614

Telefon: 596 311 289

E-mail: spc.karvina@seznam.cz

(péče o děti s vadami řeči, s mentální retardací, služby psychologa)

Sociální věci

- OSPOD (Orgán sociálně právní ochrany dětí)

OSPOD Havířov

Magistrát města Havířova

Havířov – Město, Náměstí Svornosti 86/2

Telefon: 596 830 456

Web: www.havirov-city.cz

(pomoc dětem v různých sociálních situacích, které ohrožují jejich život a příznivý vývoj)

- Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy

Havířov – Podlesí, Přemyslova 12/1618

Telefon: 596 432 210

www.ssmh.cz

E-mail: rodinnaporadna@ssmh-havirov.cz

(poradenská a psychoterapeutická práce odborných pracovníků při řešení rodinných problémů, pomoc lidem v tíživé a krizové situaci)

- Linka důvěry v Havířově

Havířov – Město, Mánesova 1102

Telefon: 596 410 888

(využití občany s různými krizovými problémy z oblasti mezilidských vztahů, při výchově dětí, nezaměstnanosti, osamělosti, nemoci, se závislostmi, se sexuální problematikou, s AIDS atd.)

- DONA linka – pomoc obětem domácího násilí

Telefon – nonstop: 251 51 13 13

www.donalinka.cz

(rady a informace v oblasti trestněprávní, sociálně-právní, organizační, psychologická pomoc – emocionální podpora, doprovody k soudu a na policii, zprostředkování finanční pomoci)

Zdravotnictví

- Nemocnice s poliklinikou Havířov

Havířov – Město, Dělnická 26

Telefon: 596 491 111

- Psychiatrie

MUDr. Břetislav Bureš

Havířov – Podlesí, El. Krásnohorské 1304/16

Telefon: 596 414 711

MUDr. Marek Pérez, Ph.D.

Havířov – Město, Dělnická 1132/24

Telefon: 596 491 111

MUDr. Mieczyslaw Ciesla

Odborný lékař psychiatrie pro děti a dorost

733 01 Karviná – Mizerov, Žižkova 2379/54a

Telefon: 596 314 687

- Psychologie

PhDr. Anděla Vaculíková

Havířov – Podlesí, El. Krásnohorské 1304/16

Telefon: 596 410 543, 775 720 002

PhDr. Milena Tejklová

Havířov – Podlesí, Dlouhá třída 1101/79

Telefon: 596 430 768

PhDr. Olívie Hradilová

Havířov – Město, Místní 355/3

Telefon: 596 813 195

- Protikuřácká poradna

Telefonní linka pro odvykání kouření 844 600 500

www.kurakovaplice.cz, www.dokurte.cz, www.nekurte.cz

Represe

- Policie

Policie ČR – obvodní oddělení Havířov 1 a 2

Havířov – Město, Sv. Čecha 539/1

Telefon: 596 805 541

Fax: + 420 596 805 558

E-mail: kaophav1@mvr.cz

Telefon: 974 744 651, 974 744 651

Mládež: telefon: 974 744 476

Neziskové organizace

- Centrum prevence

Centrum prevence

Havířov – Podlesí, Přemyslova 1618/12

Telefon, fax, záznamník: 599 505 320

E-mail: centrum_prevence@ssmh-havirov.cz

(dlouhodobý program prevence pro SŠ, psychosociální příprava studentů a učňů – vrstevnická svépomoc adaptační program pro nově vzniklé třídy, intervenční program pro třídní kolektiv, informační servis pro rodiče,

individuální konzultace, vzdělávání pedagogických, zdravotnických a sociálních pracovníků, dotazníková šetření u středoškolské mládeže)

- Centrum drogové pomoci

Centrum drogové pomoci

736 01 Havířov – Šumbark, Hřbitovní 166/12

Telefon: 596 884 854, 602 715 805

E-mail: cdp@ssmh.cz

<http://www.ssmh.cz>

Úřední hodiny: Po, Út, Čt, Pá 10.00 – 16.00; St 10.00 – 18.00

(prevence pro školy s protidrogovou tematikou)

- Poradna pro primární prevenci, o.s.

17. listopadu 412

743 01 Bílovec

Telefon: 732 508 463

Web: www.poradna-ostrava.cz

E-mail: pppp.ostrava@seznam.cz

- Centrum nové naděje

CNN občanské sdružení

738 01 Frýdek – Místek, Palackého 129

Telefon/fax: 558 629 223

E-mail: cnnfm@cnnfm.cz

Web: www.cnnfm.cz

(skupinová práce s třídními kolektivy, vzdělávací programy s tematikou patologických jevů, poradenský servis rodičům dětí s poruchami chování, občanům v osobní nouzi a krizi, obětem trestných činů a násilí, adaptační kurzy)

- ACET (AIDS CARE, EDUCATION & TRAINING)

Sdružení pro péči, vzdělávání a vyučování o AIDS

537 01 Chrudim, Čs. Armády 492

Ředitel ACET pro ČR: Mgr. František Krampota

www.acet.cz

Kontaktní osoba pro Havířov:

Tomáš Klimecký, tom.ky@mail.cz, telefon: 604 706 464

(přednáška „Sex, AIDS a vztahy“)

- Linka bezpečí

Linka bezpečí: 116 111

Linka vzkaz domů: 800 111 113

Rodičovská linka: 840 111 234, 606 021 021

Emailová poradna: pomoc@linkabezpeci.cz

Chat linky bezpečí: chat.linkabezpeci.cz

E-mail: info@linkabezpeci.cz

Web: www.linkabezpeci.cz

(pomoc dětem a mladým lidem v obtížných životních situacích, při každodenních starostech a problémech)

- Linka ztracené dítě: 116 000

- ELPIS

ELPIS – poradna pro oběti násilí, týrání a zneužívání

736 01 Havířov – Šumbark, Opletalova 4/607

Telefon: 596 812 764, 734 862 309

E-mail: elpis.ha@slezskadiakonie.cz

PO – ČT 13:00 - 16:00 (po předchozí telefonické domluvě); PÁ 8:00 – 12:00

(rady sociálních pracovníků, psycholog, právník, psychiatr, sebepoznávací a socioterapeutické setkání, kontakt

na příslušná odborná pracoviště)

7. Školní program proti šikanování

Školní program proti šikanování vychází z Metodického pokynu MŠMT k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních č.j. MŠMT – 21 149/2016.

7.1 Charakteristika šikanování

- (1) Šikana je agresivní chování ze strany žáka/ů vůči žákovi nebo skupině žáků či učiteli, které se v čase opakuje (nikoli nutně) a je založeno na vědomé, záměrné, úmyslné a obvykle skryté snaze ublížit fyzicky, emocionálně, sociálně. Šikana je dále charakteristická nepoměrem sil, bezmocností oběti, nepříjemností útoku pro oběť a samoučelností agrese.
- (2) Podoby šikany:
 - Přímá šikana – může mít podobu fyzickou (bití, tahání za vlasy ...), verbální (nadávka, zraňující komentáře k rase, náboženství, sexualitě ...), neverbální (urážlivá gesta, zvuky, schovávání věcí ...).
 - Nepřímá šikana – má za cíl způsobit emocionální a psychologické utrpení a poškodit sociální status oběti. Hlavní agresor k útoku často využívá prostředníka. Většinou je to šikana nefyzická, zahrnuje záměrnou ignoraci nebo izolování žáka rozšiřováním pomluv a lží, neoprávněná nařčení, ničení pověsti atp.
 - Kyberšikana – elektronická šikana - je jednou z nejčastějších forem šikany (falešné profily na facebooku, výhrůžné sms, e-maily, koláže ...). Má ze své podstaty mnohem větší dosah, čímž ještě zhoršuje prožívání oběti. Bývá doplňkem klasické šikany, proto je důležité při jejím řešení prověřit případné souvislosti s klasickou šikanou.
- (3) Hranice, která odlišuje šikanování od škádlení nebo agrese, bývá někdy nezřetelná. U žáků se za šikanování nepovažuje škádlení nebo agrese, které nemá znaky šikanování. Jedním z rozlišujících prvků je schopnost žáka škádlení opětvovat, bránit se mu, zastavit ho. Pokud se žák škádlení nebo agresí neumí nebo nemůže bránit, a přesto škádlení nebo agrese pokračuje, pak toto chování přerůstá v šikanu.
- (4) Většina obětí šikany a jejich svědků se snaží situaci udržet co nejdéle v tajnosti, bojí se někomu svěřit. Důsledkem může být podcenění závažnosti a rozsahu výskytu šikany nebo obtížné nalezení útočníků. Proto je v prevenci šikany velmi důležité zaměřit se na identifikaci rizikových znaků a signálů pro výskyt šikany.
- (5) Důvodem nebo obsahem šikany může být jakákoli odlišnost žáka.

7.2 Bezpečné prostředí ve škole: jak předcházet šikaně

- (1) Škola respektuje identitu a individualitu každého člena, odmítá násilí a zneužití moci v jakékoli podobě.
- (2) Na vytváření bezpečného prostředí a předcházení šikany se podílí celá škola.

- (3) Řešením šikany je ve škole pověřen výchovný poradce a školní metodik prevence.
- (4) Škola má ve školním řádu nastavena pravidla chování a důsledky za porušení pravidel.
- (5) Žáci, pedagogové a rodiče jsou informováni o tom, co je a co není šikanování a jak se zachovat ve chvíli, kdy je žák nebo pedagog ohrožován agresory a kam se obrátit o pomoc.
- (6) Škola zajišťuje pravidelnou realizaci třídnických hodin, kde mohou žáci mluvit o své spokojenosti ve škole, pocitu bezpečí, vztazích ve škole a ve třídě, učit se efektivně řešit konfliktní situace atd.
- (7) Škola má zmapovanou síť pomoci pro žáky i pedagogy ve svém regionu.

7.3 Základní postup v řešení šikany

- (1) Při šetření a řešení šikany je zásadní vyhodnotit situaci – odhadnout závažnost šikany. Je rozdíl ve vyšetřování a řešení počátečních a pokročilých stádií šikany.
- (2) Škola musí zvážit, zda je sama kompetentní šikanu řešit nebo zda požádá o pomoc zvenčí. Při pokročilé šikaně se škola obrátí na odborníky na šikanu.
- (3) V případě tak závažné šikany – výbuchu skupinového násilí (tzv. školní lynč) nelze čekat na odborníka a postupuje se podle Krizového scénáře pro výbuch skupinového násilí při pokročilé šikaně (viz příloha).
- (4) Žák, který je obětí, nesmí být v důsledku znevýhodněn. Musí být zajištěna ochrana informací a informátorů. Musí být nastaveny ozdravné mechanismy pro všechny, kteří se šikany zúčastnili, a je potřeba pracovat s celým třídním kolektivem. Doporučuje se dále pracovat s agresorem i s obětí.

7.4 Odpovědnost rodičů a komunikace s rodiči

- (1) Rodiče mají rozhodující úlohu ve výchově dítěte.
- (2) Škola by měla na začátku školního roku informovat rodiče o programu proti šikanování.
- (3) Když přijdou rodiče žádat o pomoc ohledně šikany svého dítěte, podezření nebo potvrzení rodičů se nesmí nikdy podcenit a je třeba situaci prošetřit.
- (4) Rozhovory s rodiči probíhají individuálně.

- (5) Rodiče musí být informováni o zjištěních a závěrech školy.
- (6) Ve všech případech je potřeba informovat rodiče, že ve třídě byla šikana a škola ji řešila. U počáteční šikany zpravidla stačí pravidelná třídní schůzka, u pokročilé šikany je na místě svolat schůzku mimořádnou.

7.5 Právní odpovědnost školy

- (1) Škola má odpovědnost za žáka. Z tohoto důvodu pedagog musí šikanování mezi žáky neprodleně řešit a každé jeho oběti poskytnout okamžitou pomoc.
- (2) Škola má ohlašovací povinnost při výskytu šikany v těchto případech:
- Zákonnému zástupci oběti i útočníka.
 - Orgánu sociálně právní ochrany dětí takové skutečnosti, které nasvědčují tomu, že dítě je v ohrožení buď proto, že ho ohrožuje někdo jiný, nebo proto, že se ohrožuje svým chováním samo. Situace ohrožení dítěte přitom musí trvat po takovou dobu nebo musí nabývat takové intenzity, že nepříznivě ovlivňuje vývoj dítěte; v případě šikany se jedná o všechny situace, které škola oznámila policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci a dále případy, které sice výše uvedeným nebyly oznámeny, avšak které jsou svou povahou velmi závažné a nasvědčují tomu, že se dítě nachází v nepříznivé sociální situaci, jelikož jeho přirozené prostředí nedokáže dostatečným způsobem naplňovat funkce při zajišťování přiměřené ochrany příznivého vývoje dítěte.
 - Policii ČR, popř. státnímu zastupitelství, dojde-li v souvislosti se šikanou k jednání, které by mohlo naplňovat znaky přestupku nebo trestného činu.

7.6 Trestně právní hledisko šikany

- (1) Šikana sama o sobě není definována jako trestný čin nebo přestupek, ale může svým charakterem naplňovat znaky některého z přestupků či trestných činů.
- (2) Protiprávní jednání s prvky šikany může být kvalifikováno jako přestupek proti občanskému soužití. Za přestupek je odpovědná osoba starší 15 let.
- (3) Závažnější forma šikany může vykazovat znaky skutkové podstaty například těchto trestných činů – ublížení na zdraví, trestných činů proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství, omezování osobní svobody, loupež, vydírání, útisk, poškození cizí věci, nebezpečné vyhrožování, nebezpečné pronásledování, šíření pornografie.
- (4) Šikana může také splňovat znaky trestného činu hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob, případně podněcování k nenávisti vůči skupině osob.
- (5) Kyberšikana může naplňovat skutkovou podstatu těchto trestných činů: nebezpečné pronásledování, účast na sebevraždě, porušení tajemství dopravovaných zpráv, porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí (např.

zveřejnění fotografií z telefonu oběti), pomluva (např. vytvoření webových stránek, které nepravdivě zesměšňují oběť).

(6) Trestně odpovědnou je osoba starší 15 let.

(7) Trestní zákoník zakládá v určitých případech povinnost některým činům zabránit, a jiné zmíněným orgánům nahlásit. S účinností od 1. 12. 2016 se rovněž níže popsanych trestných činů bude moci dopustit i sama škola jako právnická osoba, kdyby například úmyslně zatajovala, že u nich uvedeným trestným činům dochází

- Povinnost překazit páčání nebo spáchání trestného činu. (Překazit trestný čin lze i jeho včasným oznámením státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu.)
- Neoznámení trestného činu
- Právnické osoby vykonávající činnost škol, jako poskytovatelé veřejné služby, by měly u každého protiprávního jednání tyto skutečnosti oznamovat a to zejména proto, že žáci ve většině případů nemohou svá práva účinně vymáhat a jsou proto odkázáni na pomoc druhých.

(8) Při oznamování a zjišťování informací je zapotřebí mít na paměti presumpci neviny a nelze proto na toho, proti němuž se vede trestní řízení, hledět jako by byl vinen.

7.7 Podávání podnětů, stížností a oznámení

Škola stanovila Směrnici o vyřizování stížností, která stanovuje postup při vyřizování stížností, oznámení a podnětů.

7.8 Přílohy

1. Stadia šikanování
2. Přímé a nepřímé varovné signály šikanování
3. Postupy pro vyšetření a řešení šikany

PŘÍLOHA 1: Stadia šikanování

První stadium: Zrod ostrakismu

Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, sprádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

Druhé stadium: Fyzická agrese a přitvrzování manipulace

V zátěžových situacích (což může být i školou vytvářené konkurenční prostředí), kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity, například z očekávané těžké písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo prostě jen z toho, že chození do školy je obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje a objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese. Stupňování agrese může být dáno také neřešením předchozí situace.

Třetí stadium (klíčový moment): Vytvoření jádra

Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito širitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejvhodnější oběti. V počátku se stávají jejich oběťmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování. Třída ví, o koho jde. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejnižší, tedy ti „slabí“. Většinou platí mezi ostatními žáky názor - „raději on, než já“.

Čtvrté stadium: Většina přijímá normy

Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. Platí „Buď jsi s námi, nebo proti nám.“ U členů „virem“ přemožené skupiny dochází k vytvoření jakési alternativní identity, která je zcela poplatná vůdcům. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

Páté stadium: Totalita neboli dokonalá šikana

Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Obrazně řečeno nastává éra „vykořisťování“. Žáci jsou rozděleni na dvě sorty lidí, které pro přehlednost můžeme označit jako „otrokáře“ a „otroky“. Jedni mají všechna práva, ti druzí nemají práva žádná. Ve čtvrtém a pátém stadiu hrozí reálné riziko prorůstání parastruktury šikany do oficiální školní struktury. Stává se to v případě, kdy iniciátor šikanování je sociometrickou hvězdou. Je žákem s výborným prospěchem, má kultivované chování a ochotně pomáhá pedagogovi plnit jeho úkoly.

Zvláštnosti u psychických šikan

U psychických šikan zůstává princip stadií nezměněn. Nicméně jejich podoba je jiná. V popředí je nepřímá a přímá verbální agrese čili psychické násilí. Často se zraňuje „jen“ slovem a izolací. Rozdíl je pouze v tom, že se nestupňuje násilí fyzické, ale psychické. Krutost psychického násilí si však v ničem nezadá s nejbrutálnější fyzickou agresí.

(Kolář, 2011)

PŘÍLOHA 2: Přímé a nepřímé varovné signály šikanování

Přímé varovné signály šikanování mohou být např.:

- posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet např. z důvodu etnicity, sexuální orientace, náboženského vyznání apod.;
- kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským, nenávisným, pohrdavým tónem;
- nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil;
- příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem;
- skutečnost, že se žák podřizuje ponižujícím a panovačným příkazům spolužáků;
- nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k nucení spoluúčasti na nich;
- honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvlášť silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí;
- rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout;
- žák se snaží bránit cestou zvýšené agrese, podrážděnosti, odmouvání učitelům apod.

Nepřímé varovné signály šikanování mohou být např.:

- žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády;
- při týmových sportech bývá jedinec volen do družstva mezi posledními;
- při přestávkách vyhledává blízkost učitelů;
- má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený;
- působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči;
- stává se uzavřeným;
- jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje;
- jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené;
- zašpiněný nebo poškozený oděv;
- stále postrádá nějaké své věci;
- odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy;
- mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy;
- začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole;
- odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.

Zákonní zástupci žáků by si měli všimnout především těchto možných signálů šikanování:

- za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi;
- dítě nemá kamaráda, s nímž by trávilo volný čas, s nímž by si telefonovalo apod.;
- dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem;
- nechť dítě jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo). Dítě odkládá odchod z domova,
- případně je na něm možno pozorovat i strach;
- ztráta chuti k jídlu;
- dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o odvoz autem;
- dítě chodí domů ze školy hladové (agresori mu berou svačinu nebo peníze na svačinu);
- usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu, např. "Nechte mě!";
- dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně;
- dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objevují výkyvy nálad;
- zmínky o možné sebevraždě;
- odmítá svěřit se s tím, co ho trápí;
- dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze;
- dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí;
- dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, projevuje i zlobu vůči rodičům;
- dítě si stěžuje na neurčitě bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma; své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.);
- dítě se vyhýbá docházce do školy;
- dítě se zdržuje doma více, než mělo ve zvyku.

PŘÍLOHA 3: Postupy pro vyšetření a řešení šikany

První pomoc při počáteční šikaně:

1. odhad závažnosti a formy šikany;
2. rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili, a s oběťmi;
3. nalezení vhodných svědků;
4. individuální rozhovory se svědky (nepřípustné je společné vyšetřování agresorů a svědků a konfrontace oběti s agresory);
5. ochrana oběti;
6. předběžné vyhodnocení a volba ze dvou typů rozhovoru:
 - a) rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresory (směřování k metodě usmíření);
 - b) rozhovor s agresory (směřování k metodě vnějšího nátlaku);
7. realizace vhodné metody:
 - a) metoda usmíření;
 - b) metoda vnějšího nátlaku (výchovný pohovor nebo výchovná komise s agresorem a jeho rodiči);
8. třídní hodina:
 - a) efekt metody usmíření;
 - b) oznámení potrestání agresorů;
9. rozhovor s rodiči oběti;
10. třídní schůzka;
11. práce s celou třídou.

Krizový scénář pro výbuch skupinového násilí při pokročilé šikaně (tzv. školní lynč):

A. První (alarmující) kroky pomoci

1. zvládnutí vlastního šoku – bleskový odhad závažnosti a formy šikany;
2. bezprostřední záchrana oběti, zastavení skupinového násilí

B. Příprava podmínek pro vyšetřování

3. zalarmování pedagogů na poschodí a informování vedení školy;
4. zabránění domluvě na křivé skupinové výpovědi;
5. pokračující pomoc oběti (přivolání lékaře);
6. oznámení na policii, paralelně – navázání kontaktu se specialistou na šikanování, informace rodičům

C. Vyšetřování

7. rozhovor s obětí a informátory;
8. nalezení nejslabších článků, nespolupracujících svědků;
9. individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky;
10. rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi agresory, není vhodné konfrontovat agresora (agresory) s obětí (oběťmi)

D. Náprava

11. metoda vnějšího nátlaku a změna konstelace skupiny.

Komentář k jednotlivým krokům postupů viz kniha Nová cesta k léčbě šikany - Kolář M. (2011)

Havířově 5. 9. 2016

Mgr. Taťána Hellerová, ŠMP

Mgr. Petr Szymeczek, ředitel školy